

Asia: VN/9330/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintojen ympäristö- ja energiatehokkuusvaatimuksista

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hansel kannattaa ympäristönäkökulmien huomioimista hankinnoissa. Hanselilla on lukuisia yhteishankintasopimuksia, joissa ehdotettu laki tulee sovellettavaksi. Tällaisia ovat muun muassa autojen, raskaiden ajoneuvojen, jätehuollon palvelujen sekä autojen vuokrausta koskevat yhteishankintasopimukset, joita muun muassa valtion ja kuntien hankintayksiköt voivat hyödyntää.

Tässä lausunnossa esitettävät näkökohdat liittyvät lähinnä yhteishankintoihin sekä hankintalainsäädäntöön liittyviin kysymyksiin.

13 § Yhteishankintayksikön rooli

HE-luonnoksen mukaan laissa asetettujen tavoitteiden toteutumista tarkastellaan hankintayksikkökohtaisesti, mikä on hyvä asia. Yhteishankintayksikkö voi omalla toiminnallaan mahdollistaa sen, että ympäristöystävällisiä ja energiatehokkaita ajoneuvoja on sen kilpailuttamien yhteishankintasopimuksilla saatavissa siten, että yksittäiset hankintayksiköt pystyvät täyttämään niille asetetut veloitteet. Yhteishankintayksikkö ei kuitenkaan tee hankintayksiköiden puolesta ja lukuun varsinaisia hankintoja tai tilauksia eikä voi niiden sisällöstä päättää.

12 § Hankintayksikön ilmoitusvelvollisuus

Ehdotetun lain 12 §:n mukaan hankintayksiköllä on velvollisuus ilmoittaa hankintalain 58 §:n 1 momentin 6 kohdan ja erityisalojen hankintalain 62 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaisessa jälki-ilmoituksessa ajoneuvo- ja liikennepalveluhankintoina hankittujen ajoneuvojen kokonaislukumäärä

sekä hankinnassa toteutunut osuus tämän lain 6 §:n, 7 §:n ja 8 §:n mukaisia ympäristöystävällisiä ja energiatehokkaita ajoneuvoja kappalemäärittäin.

Siltä osin kun kysymys on hankintayksikön itse kilpailuttamasta yhtä tai useampaa ajoneuvoa koskevasta tavarahankinnasta, jälki-ilmoituksessa voitaneen antaa myös tiedot ympäristö- ja energiatehokkaiden ajoneuvojen määrästä. Jälki-ilmoitusvelvoite ei kuitenkaan ole käytännössä tarkoituksenmukainen puitejärjestelyihin perustuvissa hankinnoissa. Kun yhteishankintayksikkö toteuttaa hankinnan puitejärjestelynä, yhteishankintayksikkö tekee jälki-ilmoituksen sen jälkeen, kun se on tehnyt puitesopimukset valittujen toimittajien kanssa. Hankintalain 58 §:n 5 momentin mukaan jälki-ilmoitusvelvoite ei koske puitejärjestelyn perusteella tehtäviä yksittäisiä hankintasopimuksia. Viimeksi mainittu tarkoittaa, että yhteishankintaa hyödyntävät hankintayksiköt eivät tee omia jälki-ilmoituksiaan puitejärjestelyn perusteella tekemistään hankinnoista. Tämä koskee sekä toimittajien kanssa tehtyjä hankintasopimuksia että tilauksia, jotka tehdään suoraan puitesopimuksen perusteella. Hankintayksiköllä on hankintalain mukainen jälki-ilmoitusvelvollisuus puitejärjestelyn kilpailutuksen lopputuloksesta. Jos myös puitejärjestelyyn perustuvista hankinnoista olisi tehtävä jälki-ilmoitus, ilmoitusvelvollisuus olisi kaksinkertainen ja johtaisi tilastovirheisiin. Jälki-ilmoituksen tekeminen yksittäisistä tilauksista esimerkiksi palveluhankintoja koskevissa yhden toimittajan puitejärjestelyissä olisi käytännöllä erittäin vieras ja lisäisi puitejärjestelyä käyttävien hankintayksiköiden hallinnollista työtä merkittävästi.

Jälki-ilmoitusvelvoitteen laajentaminen puitejärjestelyjen sisäisiin hankintoihin lisää hankintayksiköiden hallinnollista taakkaa, joten emme kannata tällaisesta velvoitteesta säätämistä. Puitejärjestelyjen käyttämisestä tulisi lisäksi huomattavasti työläämpää, jos myös yksittäisistä tilauksista tulisi tehdä jälki-ilmoitukset. Tämä ei ole ollut hankintadirektiivinkään tarkoitus.

Jälki-ilmoitusvelvoite ei ole käytännössä mahdollinen tilanteissa, joissa kuljetuspalvelua käytetään satunnaisesti (esimerkiksi autonvuokraus, yhteiskäyttöautojen käyttäminen) tai kun kysymys on palveluhankinnasta, jossa palvelusta vastaavalla toimittajalla on käytössään erilaista kalustoa (esimerkiksi taksikuljetuspalvelut, jätekuljetuspalvelut).

Käsityksemme mukaan viranomaisrekistereistä olisi suoraan saatavissa tiedot ajoneuvohankinnoista, joten ilmoitusvelvoitteen sijaan kannatamme näiden rekisteritietojen hyödyntämistä.

18-20 § Seuraamusjärjestelmä

Lakiehdotuksen 18 §:n mukaan liikenne- ja viestintävirasto voisi määrätä uhkasakon jälki-ilmoitusvelvoitteen noudattamiseksi. Tällainen uhkasakko on käsityksemme mukaan julkisiin hankintoihin soveltumaton, joten emme kannata uhkasakosta säätämistä. Jälki-ilmoitusvelvoitteeseen liittyy lisäksi edellä mainittuja ongelmia, joiden vuoksi uhkasakon määrääminen esim. puitejärjestelyyn perustuvan jälki-ilmoituksen laiminlyönnin vuoksi on kohtuutonta.

Lakiehdotuksen 19-20 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi seuraamusmaksusta, jonka määräisi liikenne- ja viestintäviraston ”seuraamuskollegio”. Epäselväksi jää miten hyvin tällaisen seuraamuskollegion toiminta vastaa Suomen oikeusjärjestyksen periaatteita. Epäselväksi lisäksi jää miten velvoitteiden laiminlyöntiä koskevat asiat selvitetään oikeusvarmuuden periaatteiden mukaisesti. Mielestämme sakonluonteisten sanktioiden määrääminen tulisi olla tuomioistuimen tehtävä.

Julkisten hankintojen valvonnasta vastaa kilpailu- ja kuluttajavirasto, jolla on toimivalta, menettelyt ja resurssit julkisten hankintojen valvontaa varten. Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi tehdä esityksiä markkinaoikeudelle, joka tuomioistuimena ratkaisee hankintalainsäädännön rikkomiseen liittyvät asiat ja määrää näihin liittyvät seuraamukset. Kannatamme myös puhtaiden ajoneuvojen lainsäädäntöön liittyvän valvontatehtävän antamista kilpailu- ja kuluttajavirastolle tai vaihtoehtoisesti valitusoikeutta liikenne- ja viestintävirastolle puhtaiden ajoneuvojen säännöksiin liittyvistä rikkomuksista.

Lakiehdotuksen mukaan seuraamusmaksu voisi olla korkeintaan viisi prosenttia hankintayksikön hankinta-ajanjakson aikana tehdyistä ajoneuvo- ja liikennepalveluhankinnoista. Seuraamusmaksu saattaisi olla siten huomattava ja mielestämme kohtuuttoman korkea. Seuraamusmaksua ei tulisi voida määrätä esimerkiksi tilanteessa, jossa hankintayksikkö ei ole saanut tarjouspyynnössä esitettyjen ympäristö- ja energiatehokkuutta koskevien vaatimusten mukaisia tarjouksia.

23 § Siirtymäsäännös

Ehdotetun lain 23 §:n mukaan lakia ei sovelleta hankintoihin, joista on julkaistu hankintailmoitus ennen 2. elokuuta 2021 tai, jos tällaista ilmoitusta ei tehdä, joiden osalta hankintayksikkö on aloittanut hankintamenettelyn kyseisen päivän jälkeen. Puitejärjestelyt laaditaan tyyppillisesti laissa sallitun enimmäiskeston, neljän vuoden, pituisiksi. Myös dynaamiset hankintajärjestelmät ovat yleensä useamman vuoden mittaisia, eikä niille ole laissa asetettu enimmäiskestoa puitejärjestelyjen tapaan. Puitejärjestelyä koskeva hankintailmoitus julkaistaan, kun yhteishankintayksikkö käynnistää ko. hankintaa koskevan tarjouskilpailun valitakseen toimittajat puitejärjestelyyn. Dynaamista hankintajärjestelmää koskeva hankintailmoitus julkaistaan, kun järjestelmä perustetaan. Edellä kuvattujen ilmoitusten jälkeen ei enää julkaista hankintailmoituksia, kun asiakkaina olevat hankintayksiköt tekevät hankintojaan mainittujen yhteishankintojen perusteella.

Selkeyden vuoksi ja sekaannusten välttämiseksi siirtymäsäännöksessä tulisi nimenomaisesti mainita, että lakia sovelletaan niihin puitejärjestelyjen ja dynaamisten hankintajärjestelmien sisäisiin hankintoihin, joissa puitejärjestelyn hankintamenettelyä taikka dynaamisen hankintajärjestelmän perustamista koskeva hankintailmoitus on julkaistu lain voimaantulon (2.8.2021) jälkeen.

Kontuniemi Eija
Hansel Oy